Uutta tutkimusta suonpohjien jälkikäyttömuotojen monimuotoisuus- ja ympäristövaikutuksista

27.12.2023

Maa- ja metsätalousministeriön rahoittamassa UusiSuo -hankkeessa tehtiin kirjallisuuskatsaus turvetuotannosta vapautuvien alueiden jälkikäytön monimuotoisuusvaikutuksista. Artikkelin otsikko on ”Katsaus turvetuotannosta vapautuvien suonpohjien jälkikäyttömuotoihin, sekä niiden ympäristö- ja monimuotoisuusvaikutuksiin”, ja se on julkaistu Suo – Mires and peat tiedelehdessä. Suo -lehti julkaisee soita, kosteikkoja ja turvetta sekä niiden suojelua ja käyttöä koskevia tieteellisiä kirjoituksia. Artikkelin pääsee lukemaan täältä: Suo – Mires and peat vol. 74

Yhä useampi turvetuotantoalue on vapautunut jälkikäyttöön ja maanomistajilla tulisi olla tietoa päätöksenteon tueksi eri jälkikäyttömuotojen ympäristövaikutuksista. Aiemmin tietoa monimuotoisuusvaikutuksista on ollut vaihtelevasti tarjolla ja niiden vertailu on ollut hankalaa. Jälkikäyttömuotojen ympäristövaikutusten tunnistaminen on tärkeää, sillä suonpohjien jälkikäyttö ei saisi olla ristiriidassa yleisten monimuotoisuustavoitteiden eikä kokonaiskestävyyttä painottavien alueellisten siirtymäsuunnitelmien kanssa.

Itä-Suomen yliopisto koordinoi tutkimusta. Tutkimuksen pääkirjoittajana toimi MMT Piia Ikonen, joka on väitellyt tänä vuonna Itä-Suomen yliopistosta riistanhoidosta ja metsänomistajista (MMM Piia Ikosen väitös 14.4.2023: Metsänomistajat ovat valmiita tekemään harkiten yhteistyötä metson elinympäristöjen hoidossa | Itä-Suomen yliopisto (uef.fi)). SeAMKista mukana ovat olleet Kari Laasasenaho, Risto Lauhanen, Anu Palomäki ja keväällä menehtynyt Iida Viholainen. Tutkimuksen ohjaavan professorina toimi Ari Pappinen Itä-Suomen yliopistosta.

Tutkimuksen keskeisin tulos oli se, että lähes kaikki jälkikäyttömuodot ovat monimuotoisuusvaikutuksiltaan parempia vaihtoehtoja kuin aktiivinen turvetuotanto. Eniten monimuotoisuuteen liittyvää tutkimusta on tehty metsityksen, maatalouden sekä kosteikkojen osalta, koska ne ovat olleet suosituimpia jälkikäyttömuotoja. Esimerkiksi kosteikkoja voidaan tutkimusten perusteella pitää monimuotoisuudeltaan merkittävinä ja rikkaina kohteina, ja ne tarjoavat Suomessakin elinympäristöjä monille vesilinnuille ja hyönteisille. Ennallistamisen monimuotoisuusvaikutuksista on tehty eniten tutkimusta Kanadassa ja Saksassa. Toisaalta suonpohjien metsitys parantaa ympäristön ja suonpohjan tilaa, mutta syntynyt metsä ei välttämättä yllä kangasmetsän monimuotoisuuden tasolle. Sen sijaan suonpohjille perustetun pelto- tai viljely-ympäristön monimuotoisuus ja lajirikkaus riippuvat viljelytavasta. Aiempien tutkimusten mukaan positiivisimmat monimuotoisuusvaikutukset ovat kosteikoilla. Metsitys voi myös tuoda alueelle runsaasti monimuotoisuutta ja voi siten olla esimerkiksi maataloutta parempi jälkikäyttömuoto.

Tutkimusta ja tietoa turvetuotannosta vapautuvien suonpohjien eri jälkikäyttövaihtoehtojen monimuotoisuusvaikutuksista tarvitaan nykyisessä tilanteessa selkeästi lisää. Tyypilliset metsä-, ranta-, suo-, sisävesi-, ja maatalousympäristöjen monimuotoisuusindikaattorit voivat soveltua huonosti suonpohjien monimuotoisuuden arviointiin, ja siksi suonpohjien monimuotoisuuden mittarointia pitäisi kehittää. Turvetuotantoalueille sopii harvoin vain yksi jälkikäyttömuoto, mikä voi olla monimuotoisuuden tukemisen kannalta hyvä lähtökohta. Eri jälkikäyttömuotojen muodostama mosaiikki voikin tukea monimuotoisuutta monella eri tasolla. Oikein valitulla jälkikäytöllä voitaisiin lisätä esimerkiksi ekologisia käytäviä ja elinympäristöjen kytkeytyneisyyttä ympäröiviin alueisiin.

Julkaisu on osa SeAMKin Kestävä ja vastuullinen ruoantuotanto- tutkimusryhmän toimintaa. Etelä-Pohjanmaalla ruoantuotanto ja turvetuotanto ovat monella tapaa sidoksissa keskenään maankäytön, energian, kuivikkeiden ja kasvualustojen kautta.

Kari Laasasenaho, erityisasiantuntija, SeAMK TKI, Luonnonvara ja biotalous
Risto Lauhanen, erityisasiantuntija, SeAMK TKI, Luonnonvara ja biotalous
Anu Palomäki, projektipäällikkö, SeAMK TKI, Luonnonvara ja biotalous